-YAŞLILARA KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ -

اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفاً وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

Sizi güçsüz yaratan, güçsüzlüğün ardından kuvvet veren, kuvvetli halinizden sonra da güçsüz hale getiren ve yaşlandıran Allah'tır. O dilediğini yaratır. O hakkıyla bilendir, üstün kudret sahibidir. (Rum, 54)

Değerli Kardeşlerim,

Yüce Mevlamız, bütün varlık alemini bir düzen içinde yaratmış, her şeye bir ölçü takdir etmiştir. Yaratılmış her canlı, varlık sahnesinde önce hayat buluyor, sonrasında takdir edilmiş bir süre yaşıyor, nihayetinde de sahneden iniyor. İnsan da bu kaderin dışında değildir. Bir anne-babadan bebek olarak dünyaya gelir, büyür gelişir olgunlaşır, yaşlanır ve yaşam süresini tamamlayarak ölür. İnsanın hayatında kaçınılmaz bir takım dönemler vardır. Yaşlılık da bunlardan biridir. Yaşayan, herkes yaşlanır.

Başta okuduğum ayeti kerimede Rabbimiz, yaşlılığın, tıpkı ilk güçsüzlük zamanı olan bebeklik dönemi gibi, kişinin kuvvetten düştüğü, muhtaç hale geldiği, birtakım kabiliyetlerde azalma olduğu bir çağ olarak tasvir etmiştir.

Sizi güçsüz yaratan, güçsüzlüğün ardından kuvvet veren, kuvvetli halinizden sonra da güçsüz hale getiren ve yaşlandıran Allah'tır. O dilediğini yaratır. O hakkıyla bilendir, üstün kudret sahibidir. (Rum, 54)

Yine bir başka ayeti kerimede Mevlamız;

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

Kime uzun ömür verirsek onu yaratılış çizgisinde tersine çevririz. Hiç düşünmezler mi! (Yasin,68)

Buyuruyor. Rabbimizi, ayeti kerimede 'düşünmezler mi' diyerek yaşlılık döneminin düşünen insanlar için hikmetler barındırdığına atıf yapar. Bu hikmetlerden birinin de yaşlılığın insanı dünyadan soğutup ahirete hazırlayan bir dönem olduğudur. Artık ihtiyarlamış olan kişi yaşlılığın getirdiği sıkıntıları hisseder, dünya hayatının lezzetlerinden tadamaz olur. Hastalıklar baş göstermeye, ayakları götürmemeye, dişler dökülmeye, bel bükülmeye, takat getirememe başlar. Bu hal bir nevi neticesi ölüm olan bir hastalık gibidir. Nitekim Peygamber Efendimiz de;

'Her hastalığın bir Şifası vardır, Ancak Allah ihtiyarlığın bir şifasını yaratmamıştır' (İbn Mace, Tıp, 1)

buyurarak ihtiyarlığın geri dönüşü olmayan, istikameti ecel olan bir gidiş olduğunu idraklerimize sunmaktadır.

Aynı zamanda yaşlılık kişiye dünya hayatının geçici olduğunu, dünya nimetlerinin baki olmadığını o yüzden dünyada 'hiç ölmeyecekmiş gibi' yaşama gafletine düşmememiz gerektiği mesajını verir. Yaşlılık bize dünyadayken bel bağladığımız, gençliğimizin, enerjimizin, mal-mülk ve makamlarımızın da eceli olduğunu gerçeğini gösterir Yaşlılık bir ölüm alametidir. Ölüm ise en esaslı nasihatçidir. Ölümü hatırlatan yaşlılıktan ders almayan başka neden ders alır?

Değerli kardeşlerim,

İhtiyarlık hayatın bir gerçeği iken ve şu an yeryüzünde yaşayan insanlar 1/3 'i ihtiyarlık çağına gelmiş insanlar oluşuyorken, yaşlılarımıza karşı elbette ki, bizlerin de bir takım sorumlulukları ve görevleri olacaktır. Onları bir yük olarak görmek, üretime katsı sunmadığını düşünüp toplumun dışına itmek, ölüme terk etmek İslam'ın ilkleriyle ve insan vicdanıyla asla bağdaşmaz. Her türlü meselede olduğu gibi İslam bizlere bir ibret bakışı sunar. İnsan unutmamalıdır ki kendisi de bir gün ihtiyarlayacak. O zaman geldiğinde kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa, şimdi de yaşlı büyüklerine aynı şekilde davranması gerekir. Empatinin, yani kendini başkasının yerine koyarak davranmanın kendini somut bir şekilde gösterdiği en önemli örnek yaşlılıktır.

Maalesef etrafımız, dinimizle bağdaşmayan, modern tüketim kültürünün yanlış algılarla çevrilmiş durumda. Hayatı sadece üretim ve tüketimden ibaret olarak gören bu yaşlaşım, üretim ve tüketim çarkının içinde bulunmayanı dışlıyor. Küresel günah sektörü, daima enerjilerini istismar ettikleri gençleri öne çıkartıyor ve gençliği kutsuyor. Onların algısında 'ihtiyarlara yer yok'. İhtiyarlar, ayak bağı olarak görülüyor. Onlar için ihtiyarlar ortalıklarda çok fazla dolaşmasın, gençlerin hayatlarına çok fazla müdahil olarak anları bizden uzaklaştırmasın

yeter, diyorlar. Bunun için empoze edilen hayat tarzlarında yaşlılar aktif hayatın hep dışında tutulmaya çalışılmıştır. Huzur evlerinin çıkış mantığı esasında budur. Çekirdek ailenin ve kentleşmenin modern dünyada reklamının yapılması dede, baba ve torun arasındaki bağı koparmaya yönelik adımlardır.

Değerli Kardeşlerim,

Bizim dinimizde yaşlılar bir yük değil, bir bereket kapısıdır. Peygamber Efendimiz

رِضَا الرَّبِّ فِى رِضَا الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِى سَخَطِ الْوَالِدِ

Rabbin rızası, babanın rızasına bağlıdır. Rabbin öfkesi ise anne babanın bağlıdır. (Tirmizî, Birr, 3)

buyurmuştur. Bu hadis herkese, büyüklerinin gönlünü gönlünü hoş etmenin, Allah'ı rızasını elde etmeye vesile olduğunu ifade eder. Tabi tersi de mümkün, onları incitmek, küstürmek Allah'ın gazabına uğramaya da sebebiyet verebilmektedir. Yine buraya dikkatleri çekmek istiyorum, peygamberimiz başka bir hadislerinde de şöyle buyuruyor.

لَوْلاَ عِبَادٌ للَّهِ رُكَّعٌ وَصِبْيَةٌ رُضَّعٌ وَبَهَائِمُ رُتَّعٌ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْعَذَابُ صَبًّا

Beli bükülmüş ihtiyarlar, süt emen bebekler ve otlayan hayvanlar olmasa idi, üzerinize azap yağardı. (Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, XXII, 309)

Yani toplumunda düşkün durumda olan biçareler olmasa, yaşlılar olmasa o toplum belaya düçar olurdu. Acziyet, rahmeti celbeder. Toplumdaki düşkünler, rahmet vesilesidir. Demek ki elleri öpülesi büyüklerimiz, içinde yaşadığı toplum için bereket kapısıdır. Büyüklerimiz, bırakın çarpık algıların ifade ettiği gibi sıkıntıya sebep olmayı, belaları def eden bir belasavar işlevi görmektedir.

Değerli kardeşlerim,

Bırakın büyüklerimizin topluma yük ve zahmet olmasını onlar bilgi ve tecrübeleriyle bizlere örnek olarak sosyal hayata katkı sağlarlar. Düşünelim. İnsanın en önemli ve güvenilir bilgi kaynaklarından birisi tecrübedir. Yaşam tecrübesi, kitaplardan okuyarak öğrenilmez. Onlardan dinlediğimiz hayat hikayeleri, eğlence sektörünün zihinlerimizi kirleten kurgusal dizilerine benzemez. İçinde hayatın gerçeklerini barındırır. Şunu bilmeliyiz, kişinin tekamülünde 'din dersi' kadar, 'dün dersi' de önemlidir. Hayatın çemberinden geçmiş, yaşadığı tecrübelerle saçlarını ağartmış insanlar bizim için yaşayan bir ibret lehvasıdır. Onlardan ibret alalım ki, ibret olmayalım.

Bakınız, siyasi dehasıyla tarihe damga vurmuş, idareciliğiyle büyün yöneticilere örnek olan Hz. Ömer, içinden çıkamadığı sosyal problemlerle karşılaştığında çevresinde bulunan güngörmüş yaşlı ve tecrübeli kadınlara fikir danışır onların görüşlerini alırmış.

Kültürümüzdeki ihtiyarlar heyeti müessesesi de aynı amaca matuf oluşturulmuştur. Dolayısıyla toplumda yaşlıların, ihtiyarların varlığı bizim için, bir şikayet unsuru değildir. Biz, yaşlılarımıza savaş ve kıtlık dönemleri gibi nice zor zamanlardan geçerek bizlere günümüz imkanlarını verdikleri için borçluyuz. Bizim onlara hürmet ve saygı göstermemiz bir lütuf değil, minnet borcunun bir gereği olmalıdır.

Değerli kardeşlerim,

Büyüklerimize karşı göstermemiz gereken en önemli vazife, hürmettir. Onların gönüllerini hoş etmektir. Onları rahat ettirmeye çalışmaktır. Bakınız şu hadis, anne-baba başta olmak üzere büyüklerin gönüllerini incitmememiz gerektiğinin önemini bizlere anlatıyor.

Bir savaş hazırlığı sırasında cihada katılmak niyetiyle gelen bir sahabi

'Anne babamı ardımdan ağlar bırakıp sana geldim yâ Resûlullah! deyince. Allah yolunda cihat etmek gibi faziletli ve önemli bir amel niyetiyle olsa dahi, Efendimiz o genç sahabeye şöyle söylüyor.

ارْجِعْ إِلَيْهِمَا فَأَضْحِكْهُمَا كَمَا أَبْكَيْتَهُمَا

Onların yanına geri dön ve ikisini de nasıl ağlattıysan öylece güldür (Ebû Dâvûd, Cihâd, 31)

Vefa en vicdani ve insanı duygudur kardeşlerim. İnsanlığımızın bir gereğidir. Geçmişe vefa da bunlardan birisidir. Bezen edindiği bilgi ve sahip olduğu diplomanın verdiği gururlar kendi tarihini, geçmişini tahkir eden insanlara rastlıyoruz maalesef. Büyüklerimizden devraldığımız hayat birikimi göz ardı edilerek içinde bulunulan imkanların, kendiliğinden olduğunu zannediliyor. Çırağın usta olduktan sonra kendini yetiştiren ustasını reddetmesinden daha vefasızca bir davranış olabilir mi? Anne baba özelinde düşünecek olursak, küçükken çocuklarına ellerinden gelen bütün olanakları sağlayan büyüklerin, yaşlandığında bunun karşılığında hürmet ve saygı beslemesi hakkı değil midir?

Yine üzülerek görüyoruz ki bireyselliğin öne çıkarıldığı bir algıyla karşı karşıyayız. Ben kendi başımın çaresine bakarım, kimseye ihtiyacım yok, hayatıma kimsenin karışmaya hakkı yok, kimseye bir minnet borcum yok gibi söylemler, sorumsuz ve vefasız bir nesil yetiştirmeyi amaçlayanların öğretileridir. Elbetteki her bir insan muhtaçtır, küçükken ihtiyaçlarını karşılayan bir ebeveyne muhtaçtı, elbette aile bireyleri birbirlerinin hayatlarına karışırlar, yönlendiriler, bu aile olmanın bir gereğidir. Hangi anne-baba çocuklarının kendilerine danışmadan evlenmesine razı olur. Ben benim dışımdaki insanlara karşı sorumlu değilim, istediğimi yaparım demek kişinin yaşadığı çevreye karşı nankörlüğünün bir göstergesidir.

Değerli kardeşlerim,

Vefalı olmak, vefa beklemekten önce gelir. Geçenlerde maalesef binlerce gençlerin takip ettiği bir internet fenomeni şöyle bir açıklama yaptı. 'Ben büyüklerden özür dilemem, yanlış yapsam da dilemem, gencim sonuçta hata yapabilirim, onlar yaptıklarımı görmezden gelsinler, beni hoş görsünler' dedi. Bu nasıl bir bakıştır, nasıl bir değerlendirmedir? Anlayış bekleyip, anlayışsız davranmak, hoşgörü bekleyip hoşgörüsüz davranmak ve bunu savunulası bir sav olarak görmek ahlak algılarının tarumar olduğunu gösterir.

Şimdi size bir hadis nakledeyim.

Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüzün saygınlığını kabul etmeyen bizden değildir. (Tirmizî, Birr, 15)

buyuruyor efendimiz. Sizce, yapıldığı taktirde kişiyi Müslüman görüntüsünün dışına iten, Efendimizin 'Bizden değildir' dediği bu davranışı peygamberimiz hangi ortamda söylemiştir. Efendimiz bu sözü, kendisinin de içinde bulunduğu bir ortamda içeriye giren bir yaşlıya yer vermede ağır davranıldığını gördüğünde söyledi. Dikkat edin büyüklere saygısız davranıldığında değil. Yani bir toplumda büyüklere hürmet ve saygı yoksa o toplumda islam görüntüsü yok demektir.

Değerli Kardeşlerim,

Yaşlılarımıza saygı göstermek değince, bunun içini biraz doldurmak lazım. Gülü sevdiğimizi söyleyip eğer sulamazsak güle hürmetsizlik etmiş oluruz. Öncelikli olarak, yaşlıların geçiş üstünlüğü vardır. Otobüste giderken onlara yer vermek, market sıralarında öne geçirmek, karşıdan geçerlerken en azından arabamızın frenine basmak onlara hürmetimizin sabit örnekleri olarak görülebilir. Artık onlar bize değil biz onların hızına uymalıyız.

Efendimiz namaz kıldıracak kimsenin cemaatte, hasta, zayıf ve Yaşlı olanları dikkate alarak namazı hafif tutmasını tavsiye etmiştir. (Buhari, Cihad,25)

Hz. Ebubekir, epeyce yaşlanmış babası Ebu Kuhafe'yi Müslüman olması için efendimizin yanına getirdiğinde, Alemlere rahmet Efendimiz,

Bu ihtiyarı evinde bıraksaydın da ben ona gitseydim olmaz mıydı? (İbn Hanbel, VI, 350)

diyerek onlara zahmet verilememesini istemiştir. Bazen dinçliklerinden dolayı yetişkinler, yaşlıların yavaş hareket etmelerinden dolayı bunaldıklarını söylüyorlar. İşte, sabır burada gereklidir. Küçükken yada gençken anne-babalarımız yada toplumun büyükleri bizim acemiliklerimizi yada taşkınlıklarımızı nasıl sabırla karşılamışlarsa şimdi de sabır sırası bizde olmalıdır değil mi?

Yine yaşlılar, yaşlarının getirdiği halet gereği, kırılgan olabiliyorlar, küsebiliyorlar, unutabiliyorlar. Böyle durumlarda hoş görü bize düşmektedir işte. Büyüklerimizin onlarca kez anlattığı askerlik anılarını ilk kez dinliyormuş gibi dinlesek ne olur ki. Büyüklerimizin bazen tuz atmayı unuttuğu yemeğe biz tuz atalım ne olacak,

bir de sonrasında ellerine sağlık dedik mi, onları mutlu ettik demektir. Onlar bir noktada anılarıyla yaşıyorlar. Onların anılarına, hatıralarına saygı duymak da vefanın bir göstergesidir.

Tavsiyemiz gençleredir. Kuru kuruya vefa olmaz. Vefa anlayışla, sabırlar, hürmetle ve hizmetle olur. Artık yaşlılık gereği, kırmak onlara toplamak sana, kızmak onlara hoş görmek sana, küsmek onlara gönül almak sana, hata etmek onlara düzeltmek sanadır.

Değerli Kardeşlerim,

İnsanın belki de dünyada kendine en ağır gelen durum dikkate alınmaması, fikirlerinin önemsenmemesidir. Bazen yaşlılardan gençler artık bizim aklımızı beğenmiyor gibi serzenişler duyuyoruz. Elbette isabetli görüş ve fikirleri aramalı bulmalıyız ancak büyüklerimize danışmak, onların görüşlerini almak, isabetli olmasa bile konuşmalarına, kendilerini ifade etmelerini imkan sağlamak hem bizlere hem de onlara iyi gelecektir. Çünkü bazı yaşlılarımız dikkate alınmadığını düşünüp kendi içine kapanıyor ve kendini hayattan soyutluyor. Biz evlatlar olarak onları yanlızlığa terketmemeliyiz.

Bizim dini ve kültürel anlayışımızda kimse atıl değildir. Emeklilik ancak ölünce olacak. Herkes ölene kadar salih amel işlemekle mükelleftir. Maalesef bazen ihtiyarlarımız da ellerini belli yaştan sonra her şeyden çekiyorlar. Kendi içlerine kapanıyorlar. Kendilerini işe yaramaz moduna sokuyorlar. Bu doğru bir tutum değildir. Güçleri nispetinde kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmalı, bakımını üstlenen kişilere zahmet değil rahmet olmaya çalışmalıdır. Toplum da ihtiyar büyüklerin sosyal hayat içerisinde kendilerine yer bulabilecekleri imkanlar sağlamalıdır. Gücü yeterli değilse, bilgi, tecrübe ve birikimiyle topluma katkı sağlayabileceği sosyal görevler verilmelidir.

Yaşlılarımızın vakit namazlarında camilere gelmeleri elbette güzeldir. Ama sadece yaşlıların camiye gelmeleri ve yine yaşlıların cami dışında sosyal hayatlarının olmaması bir sorun olarak görülmelidir. Burada yaşlılarımıza da sorumluluklar düşüyor, evlatlarını yada torunlarını cami alıştırma sorumlulukları.

Değerli Kardeşlerim,

Sohbetimin başında ifade ettiğim gibi hayat kader iledir. Bu hayatta ne ekersen onu biçersin. Ayeti kerimede ifade edildiği gibi,

وَاَنْ لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰىۙ

İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder. (Necm,39)

Hepimiz eğer ömrümüz olursa yaşlanacağız. O yüzden şimdiden yaşlılığımıza yatırım yapmaya gayret etmeliyiz. Bizlere ömürlük hayat arkadaşı olacak eşlerle evlenmeli, bizlere hürmet gösterecek salih evlatlar yetiştirmeli, hoş sohbet edebileceğiz kalıcı dostluklar kurmalıyız. Biz şimdiden küçüklerimizi iyi yetiştirirsek, iyilikte bulunursak büyüdüğümüzde onlarda bize iyilikte bulunacaktır. Merhametli davranmazsak o zaman merhameti hak edemeyiz. Nitekim Efendimiz hadislerin bu gerçeği ifade ediyor.

مَنْ لاَ يَرْحَمُ لاَ يُرْحَمُ

Merhamet etmeyene merhamet edilmez *(Buhârî, Edeb, 18)*

Yine bu kader gereği, ilahi kanun gereği, bir genç de kendi büyüklerine hürmet ve hizmet ederse, büyüdüğünde onun da etrafında kendine hizmet ve hürmet eden birileri var olacaktır. Efendimiz şu hadisinde de bu gerçeği ifade buyuruyor.

مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلاَّ قَيَّضَ اللَّهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ

Bir genç, ihtiyar bir kimseye yaşından dolayı hürmet ederse, Allah da ona yaşlılığında kendisine hürmet edecek birisini hazırlar *(Tirmizî, Birr, 75)*

Yüce Mevlamız, gençliğimizi, yetişkinliğimizi, yaşlılığımızı velhasıl ömrümüzü bereketli eylesin. Saygılı bir küçük, merhametli bir büyük olabilmeyi hepimize nasip eylesin.

Hasan EFİLOĞLU / Sakarya İl Vaizi